

War Of The Worldviews: Science Vs. Spirituality

Copyright © 2011, 2012 by Deepak Chopra and Leonard Mlodinow
All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part
in any form. This edition published by arrangement with Harmony Books,
an imprint of Random House, a division of Penguin Random House LLC

Copyright © 2024 Editura For You

Toate drepturile asupra versiunii în limba română aparțin Editurii For
You. Reproducerea integrală sau parțială, sub orice formă, a textului din
această carte este posibilă numai cu acordul prealabil al Editurii For You.

Redactare: Iuliana Leonti
Tehnoredactare: Anca Șerbu
Design copertă: Răzvan Mera

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CHOPRA, DEEPAK

Știința și spiritualitatea: dialogul viziunilor asupra lumii / dr. Deepak
Chopra, dr. Leonard Mlodinow; trad. din lb. engleză de Ana-Maria Datcu. -
București : For You, 2025

Index

ISBN 978-606-639-769-8

I. Mlodinow, Leonard

II. Datcu, Ana-Maria (trad.)

2

5

Dr. Deepak Chopra
Dr. Leonard Mlodinow

ȘTIINȚA ȘI SPIRITUALITATEA

**Dialogul viziunilor
asupra lumii**

Traducere din limba engleză
Ana-Maria Datcu

Cuprins

Prefață		17
Partea I / Confruntarea		
Capitolul 1	Perspective	23
Partea a II-a / Cosmosul		
Capitolul 2	Cum a apărut Universul?	45
Capitolul 3	Este Universul conștient?	64
Capitolul 4	Este Universul în evoluție?	78
Capitolul 5	Care este natura timpului?	93
Capitolul 6	Este Universul viu?	108
Partea a III-a / Viața		
Capitolul 7	Ce este viața?	125
Capitolul 8	Este Universul creat cu intenție?	143
Capitolul 9	Ce ne face umani?	159
Capitolul 10	Cum funcționează genele?	175
Capitolul 11	A greșit Darwin?	193
Partea a IV-a / Minte și creierul		
Capitolul 12	Care este legătura dintre minte și creier?	219
Capitolul 13	Oare creierul dictează comportamentul?	237
Capitolul 14	Este creierul asemănător computerului?	256
Capitolul 15	Universul gândește prin noi?	282
Partea a V-a / Dumnezeu		
Capitolul 16	Este Dumnezeu o iluzie?	301
Capitolul 17	Care este viitorul credinței?	317
Capitolul 18	Există o realitate fundamentală?	341
Epilog		360
Post-scriptum la ediția necartonată		375
Mulțumiri		379
Despre autori		381

Perspective

PERSPECTIVA SPIRITUALĂ

Deepak

„Cine privește afară visează;
cine privește înăuntru se trezește.”

Carl Jung

Ca să câștige lupta pentru viitor, spiritualitatea trebuie să depășească mai întâi un dezavantaj major. În imaginația populară, știința a discreditat de mult religia. Faptele au înlocuit credința. Superstiția a fost învinsă treptat. Iată de ce explicația lui Darwin privind descendența omului din primate inferioare predomină asupra cărții *Facerea* și de ce considerăm Big Bangul ca sursa cosmosului, în locul unui mit al Creației populat de unul sau mai mulți zei.

Așadar, este important să începem prin a spune că religia nu este același lucru cu spiritualitatea – nici pe departe. Nici măcar Dumnezeu nu este același lucru cu spiritualitatea. Poate că religia organizată s-a discreditat, dar spiritualitatea nu a suferit o asemenea înfrângere. Cu

mii de ani în urmă, în culturi de pe întregul Glob, învățători spirituali inspirați precum Buddha, Iisus și Lao-tzu au propus viziuni profunde asupra vieții. Ei ne-au învățat că dincolo de lumea cotidiană a suferinței și luptei se află un domeniu transcendent. Deși ochiul vede pietre, munți, copaci și cer, acesta este doar un vâl tras peste o realitate vastă, misterioasă și nevăzută. Dincolo de raza de acțiune a celor 5 simțuri există un tărâm invizibil de posibilități infinite, iar cheia pentru a-i dezvălui potențialul este conștiința. Mergi în interior, au afirmat înțelepții și clarvăzătorii, și vei găsi adevărata sursă a tuturor lucrurilor: conștiința ta.

Religia nu a reușit să respecte această promisiune extraordinară. Motivele nu ne privesc aici, aceasta fiind o carte despre viitor. Este suficient să spunem că, dacă Împărăția lui Dumnezeu se află înăuntru, așa cum a afirmat Hristos, dacă nirvana înseamnă eliberarea de orice suferință, așa cum ne-a învățat Buddha, și dacă înțelegerea cosmosului este închisă în mintea umană, așa cum au propus străvechii *rishi* (înțelepți) din India, nu putem să privim astăzi în jur și să spunem că asemenea învățături au dat roade. Tot mai puțini oameni venerază căile învechite în întreaga lume și, chiar dacă bătrânii lor deplâng acest declin, cei care s-au îndepărtat de religie nici măcar nu mai au nevoie de scuză. Știința ne-a arătat cu mult timp în urmă o lume nouă și curajoasă care nu necesită credința într-un tărâm invizibil.

Adevărata problemă este cunoașterea și modul în care o dobândești. Iisus și Buddha nu aveau nicio îndoială că descriu realitatea din cunoașterea autentică. După mai bine de 2 000 de ani, noi credem că știm mai bine.

Știința își sărbătorește victoriile numeroase și își scuză catastrofele, și ele numeroase și în creștere. Bomba atomică ne-a introdus într-o epocă a distrugerii în masă care ne îngrozește. Mediul înconjurător a fost perturbat în mod dezastruos de emisiile improșcate prin mașinăriile oferite de tehnologie pentru a ne îmbunătăți viața. Totuși, susținătorii științei minimizează aceste amenințări și le consideră fie efecte secundare, fie eșecuri ale politicii sociale. Ni se spune că moralitatea nu este responsabilitatea științei. Dar, dacă privim mai adânc, știința s-a lovit de aceeași problemă ca religia. Religia a pierdut din vedere smerenia în fața lui Dumnezeu, iar știința și-a pierdut simțul venerației, văzând tot mai mult natura ca pe o forță căreia trebuie să i se opună și pe care să o cucerească pentru a-i dezvălui secretele în beneficiul omenirii. Acum plătim prețul. Când sunt întrebați dacă *Homo sapiens* este în pericol de dispariție, unii oameni de știință își exprimă speranța că, în câteva sute de ani, călătoriile în spațiu vor fi suficient de avansate pentru a ne permite să abandonăm cuibul planetar pe care îl murdărim. Plecăm să stricăm alte lumi!

Toți știm care este miza: viitorul previzibil se profilează sumbru asupra noastră. Soluția standard pentru necazurile actuale este mult prea cunoscută. Știința ne va salva cu o nouă tehnologie – pentru restabilirea mediului înconjurător, înlocuirea combustibililor fosili, vindecarea de boli precum SIDA și cancerul și eliminarea amenințării foametei. Spune ce boală ai și vei găsi pe cineva care să îți spună că o soluție științifică te așteaptă chiar după colț. Dar nu cumva știința promite să ne salveze de ea însăși? Și de ce este aceasta o promisiune în care ar trebui

să avem încredere? Viziunea asupra lumii care a triumfat în fața religiei și care privește viața drept materialistă în esență ne-a așezat pe un drum care duce într-o fundătură. La propriu.

Chiar dacă am elimina în mod miraculos poluarea dezastruoasă și risipa, generațiile viitoare tot nu vor avea alt model de viață înfloritoare cu excepția celui care a eșuat: consumul nesfârșit, exploatarea resurselor naturale și creativitatea diabolică a războiului. După cum comenta cu amărăciune un tânăr student chinez despre Occident: „Ați mâncat tot la ospăț. Acum ne dați cafea și desert, dar ne spuneți să plătim întreaga masă.“

Religia nu este în stare să rezolve această dilemă; a avut deja șansele ei. Dar spiritualitatea o poate face. Trebuie să ne întoarcem la sursa religiei. Această sursă nu este Dumnezeu, ci conștiința. Marii învățători care au trăit cu milenii în urmă au oferit ceva mai radical decât credința într-o putere superioară. Ei au prezentat o modalitate de a vedea realitatea care începe nu cu fapte exterioare și existența fizică limitată, ci cu înțelepciunea interioară și accesul la conștiința nemărginită. Ironia este că Iisus, Buddha și ceilalți înțelepți iluminați au fost și oameni de știință. Ei aveau o cale de a descoperi cunoașterea care este paralelă în mod fidel cu știința modernă. Mai întâi apărea o ipoteză, o idee care trebuie testată. Urma experimentarea pentru a vedea dacă ipoteza este adevărată. La final venea evaluarea reciprocă, una care oferea noile descoperiri altor cercetători și le cerea să reproducă aceeași revelație.

Ipoteza spirituală avansată cu mii de ani în urmă are trei părți:

1. Există o realitate nevăzută care este sursa tuturor lucrurilor vizibile.

2. Această realitate nevăzută poate fi cunoscută prin conștiința noastră.
3. Inteligența, creativitatea și puterea de organizare sunt încorporate în cosmos.

Acest trio de idei se aseamănă cu valorile platonice din filosofia greacă. Asemenea valori ne spun că iubirea, adevărul, ordinea și rațiunea modelează existența umană din realitatea superioară. Diferența este că filosofii dintr-o perioadă și mai veche, cu rădăcini încă de acum 5 000 de ani, ne spun că realitatea superioară este cu noi chiar aici și acum.

În paginile următoare, în timp ce eu și Leonard dezbatem marile întrebări ale existenței umane, rolul meu este de a oferi răspunsuri spirituale – nu ca preot sau practicant al unei anumite credințe, ci în calitate de cercetător al conștiinței. Știu că acest lucru riscă să-i îndepărteze pe credincioșii devotați, milioanele de oameni din toate credințele pentru care Dumnezeu este personal. Dar tradițiile de înțelepciune ale lumii nu au exclus un Dumnezeu personal (să fiu sincer, eu nu am fost învățat în copilărie să mă închin la unul, dar mama mea a făcut-o, rugându-se lui Rama la un templu în fiecare zi din viața ei). În același timp, toate tradițiile de înțelepciune includ un Dumnezeu impersonal care impregnează fiecare atom al Universului și fiecare fibră a ființei noastre. Această distincție îi deranjează pe credincioșii care vor să se agațe de singura credință adevărată, oricare ar fi aceasta pentru ei. Însă Divinitatea impersonală nu trebuie să reprezinte o amenințare.

Gândește-te la o persoană pe care o iubești. Acum, gândește-te la iubirea însăși. Persoana iubită oferă un

chip iubirii, dar știi cu siguranță că iubirea a existat înainte ca această persoană să se nască și va supraviețui și după moartea ei. În acest exemplu simplu se află diferența dintre Divinitatea personală și Divinitatea impersonală. În calitate de credincios, poți să-i oferi un chip lui Dumnezeu, aceasta este o problemă care ține de alegerea personală. Dar sper să observi că, dacă Dumnezeu este pretutindeni, calitățile divine de iubire, milă, compasiune, justiție și toate celelalte trăsături atribuite Divinității se extind la infinit în întreaga Creație. Nu este surprinzător faptul că această idee reprezintă un fir comun în toate religiile majore. Starea superioară de conștiință le-a permis marilor înțelepți, sfinți și clarvăzători să atingă un tip de cunoaștere de care știința se simte amenințată, dar care este complet valabilă. Înțelegerea noastră obișnuită asupra conștiinței este prea limitată pentru a face dreptate aici.

Dacă te-aș întreba „De ce anume ești conștient în acest moment?“, probabil ai începe prin a descrie camera în care te afli și imaginile, sunetele și mirosurile din jur. Reflecțând, ai deveni conștient de starea ta de spirit, de senzațiile din corp și, poate, de îngrijorarea sau dorința ascunsă aflată mult dincolo de gândurile superficiale. Dar călătoria interioară merge mult mai adânc; ea te conduce către o realitate care nu se referă la obiecte „din afară“ sau la sentimente și gânduri „din interior“. În cele din urmă, aceste două lumi se contopesc într-o singură stare aflată dincolo de limitele spațiului-timp, în tărâmul posibilităților infinite.

Acum, însă, ne confruntăm cu o contradicție. Cum pot două realități care sunt opuse (așa cum coacerea pâinii este opusă visării la pâine) să se dovedească a fi identice? Această viziune improbabilă este descrisă succint în

scrierea indiană veche *Isha Upanishad*: „Acea este completă; și aceasta este completă. Această totalitate a fost proiectată din acea totalitate. Când această deplinătate se contopește cu acea deplinătate, tot ceea ce rămâne este deplinătatea.“ La prima vedere, pasajul pare o ghicitoare, dar este ușor de descifrat dacă ne dăm seama că „aceea“ este starea de conștiință pură, iar „această“ este Universul vizibil. Ambele sunt complete în sine, după cum aflăm din știință, care s-a mulțumit timp de patru secole să exploreze Universul vizibil. Dar, în viziunea lumii spirituale, deplinătatea ascunsă stă la baza întregii Creații și, în cele din urmă, această deplinătate invizibilă este cea care contează cel mai mult.

Spiritualitatea există de mai multe mii de ani, iar cercetătorii ei au fost geniali – adevărați Einsteini ai conștiinței. Oricine le poate reproduce și verifica rezultatele, precum în cazul principiilor științei. Mai important, viitorul promis de spiritualitate – unul al înțelepciunii, libertății și împlinirii – nu a dispărut odată cu declinul epocii credinței. Realitatea este realitate. Există doar una și este permanentă. Aceasta înseamnă că, la un moment dat, lumea interioară și cea exterioară trebuie să se întâlnească, nu va trebui să alegem între ele. Aceasta va fi în sine o descoperire revoluționară, întrucât disputa dintre știință și religie a convins pe aproape toată lumea că fie înfrunți realitatea și te confrunți cu întrebările dificile ale vieții cotidiene (știință), fie te retragi pasiv și contempli un tărâm dincolo de viața cotidiană (religie).

Alegerea între cele două ne-a fost impusă când religia nu și-a respectat promisiunile. Dar spiritualitatea, sursa mai profundă a religiei, nu a eșuat și este pregătită să

întâlnească știința față în față, oferind răspunsuri în concordanță cu cele mai avansate teorii științifice. Conștiința umană a creat știința, care, în mod ironic, se îndreaptă acum spre excluderea conștiinței, însăși creatoarea ei! Cu siguranță, acest lucru ne-ar aduce ceva mai rău decât știința orfană și diminuată – am locui într-o lume redusă la sărăcie.

Această lume a sosit deja. Trăim în epoca ateismului grosolan, ai cărui susținători iau în derâdere religia drept superstiție, iluzie și farsă. Dar adevărata lor țintă nu este religia, ci călătoria interioară. Sunt mai puțin preocupat de atacurile la adresa lui Dumnezeu decât de pericolul mult mai perfid: superstiția materialismului. Pentru ateii științifici, realitatea trebuie să fie exterioară; altfel, le cedează întreaga abordare. Dacă lumea fizică este tot ceea ce există, știința are dreptate să o exploateze în căutare de date.

Dar aici se prăbușește superstiția materialismului. Cele 5 simțuri ne încurajează să acceptăm că există obiecte „în afară“, păduri și râuri, atomi și quarci. Totuși, la frontierele fizicii, acolo unde natura devine foarte redusă, materia se dezintegrează și apoi dispare. Aici, actul de măsurare schimbă ceea ce vedem; fiecare observator se dovedește întreprins în ceea ce observă. Acesta este Universul deja cunoscut de spiritualitate, unde observarea pasivă îi face loc participării active, iar noi descoperim că facem parte din țesătura Creației. Rezultatul constă în puterea și libertatea enorme.

Știința nu a atins niciodată obiectivitatea pură și nici nu o va face vreodată. A nega valoarea experienței subiective înseamnă a respinge cea mai mare parte din ceea ce face ca viața să merite să fie trăită: iubirea,

încrederea, credința, frumusețea, venerația, uimirea, compasiunea, adevărul, artele, moralitatea și mintea însăși. Domeniul neuroștiinței a acceptat în mare măsură că mintea nu există, ci este doar un produs secundar al creierului. Creierul („computerul făcut din carne“, așa cum l-a numit Marvin Minsky, expert în inteligență artificială) este stăpânul nostru, care decide chimic cum ne simțim și determină genetic modul în care creștem, trăim și murim. Eu nu accept această imagine întrucât, respingând mintea, ne eliminăm portalul către cunoaștere și înțelegere.

În timp ce eu și Leonard dezbatem misterele semnificative, marii înțelepți și clarvăzători ne reamintesc că există o singură întrebare: ce este realitatea? Este rezultatul legilor naturale care operează riguros prin cauză și efect sau este altceva? Există motive întemeiate pentru războiul viziunilor noastre asupra lumii. Realitatea fie este delimitată de Universul vizibil, fie nu este. Cosmosul fie a fost creat din vid fără sens, fie nu. Până când nu înțelegi natura realității, ești ca unul dintre cei 6 orbi legendari care încearcă să descrie elefantul atingând doar una dintre părțile sale. Cel care îl ține de picior spune: „Elefantul seamănă mult cu un copac.“ Cel care atinge trunchiul spune: „Elefantul seamănă mult cu un șarpe.“ Și așa mai departe.

Fabula din copilărie cu orbii și elefantul este de fapt o alegorie din India antică. Cei 6 orbi reprezintă cele 5 simțuri plus mintea rațională. Elefantul este Brahman, depășirea a tot ceea ce există. La suprafață, fabula este pesimistă: nu vei vedea niciodată elefantul dacă tot ceea ce posezi sunt cele 5 simțuri și mintea rațională. Dar există un mesaj ascuns atât de evident, încât multora le scapă.